

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
Drejtoria e Edukimit Parauniversitar

Mr. 6772/12 Prot.

Tiranë, më 27.10 2010

MIRATOHET

MINISTRI

Myqerem Tafaj
MYQEREM TAFAJ

PROGRAM MËSIMOR

PËR

SHKOLLAT ARTISTIKE

LËNDA: ANATOMI DHE FIZIOLOGJI E NJERIUT
(Dega Muzikë dhe Koreografi Sistemi 3 dhe 4 - vjeçar)

Klasa e 11-të

Tiranë, 2010

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

PROGRAMET PËR SHKOLLAT E MESME ARTISTIKE

Dega Muzikë dhe Koreografi
(Sistemi 3 dhe 4-vjeçar)

FUSHA: SHKENCAT E NATYRËS

LËNDA: ANATOMI DHE FIZIOLOGJI E NJERIUT

PROGRAMI I LËNDËS
ANATOMI DHE FIZIOLOGJI E NJERIUT
PËR KLASËN E 11-TË

Koordinator: MIMOZA MILO

TIRANË, SHTATOR 2010

Shkenca e biologjisë në shkollat e mesme artistike do të studiohet si lëndë më vete me “Anatomia dhe fiziologjia e njeriut” në *klasën e 11-të* me 2 orë në javë, gjithsej 68 orë mësimore.

Anatomia dhe fiziologjia e njeriut, e konceptuar për shkollën e mesme, do të thellojë e zgjerojë përvojat e fituara nga nxënësit përmes studimit të biologjisë në arsimin e detyruar, duke zhvilluar më tej të kuptuarit e koncepteve biologjike të planifikuara në këtë program.

Programi i anatomisë dhe fiziologjisë së njeriut është organizuar sipas linjave e nënlinjave të përmbajtjes. Për çdo nënlinjë shënohen objektivat, të cilat materializojnë njohuritë biologjike, aftësitë dhe qëndrimet që pritet të nxënë nxënësit gjatë gjithë kursit.

Mësimdhënia-mësimnxënia e anatomisë dhe fiziologjisë së njeriut është pjesë e rëndësishme e arsimit tërësor biologjik të nxënësve. Ajo do të nxisë te nxënësit të menduarit shkencor, do të ngjallë interesin e tyre për shkencat e jetës dhe do t'i aftësojë ata që të vlerësojnë sjelljet për një jetë të shëndetshme.

1. SYNIMI I LËNDËS

Programi i lëndës së anatomisë dhe fiziologjisë së njeriut synon:

Të gjithë nxënësit të kuptojnë kompleksitetin e organizmit të njeriut duke përfshirë strukturën, funksionet, organizimin dhe ndërvarësinë e aparateve dhe sistemeve ndërmjet tyre dhe organizmit si i tërë me mjedisin. Gjithashtu, dijen dhe përvojat vetjake t'i përdorin për të menaxhuar një stil jetësor të shëndetshëm, si dhe për të marrë vendime të drejta në lidhje me shëndetin e tyre.

2. OBJEKTIVA TË PËRGJITHSHËM

Në fund të shkollës së mesme, nxënës/i,-ja:

- të aftësohet në mbledhjen e informacionit mbi anatominë dhe fiziologjinë e njeriut;
- të vlerësojë në mënyrë kritike informacionin e marrë nga burime të ndryshme;
- të planifikojë e të zbatojë një eksperiment të thjeshtë dhe të interpretojë rezultatet e tij;
- të zotërojë konceptet bazë të anatomisë së njeriut;
- të përdorë njohuritë e fituara në diskutimet në lidhje me natyrën, mjedisin dhe teknologjinë, në procesin e vendimmarrjes si konsumator për të mbajtur një shëndet të mirë dhe për të nxitur zhvillimin e qëndrueshëm;
- të fitojë eksperiencë që do të ngjallin interesin për të bërë zgjedhjen e karrierës.

3. OBJEKTIVA

a) Linja: Studimi i organizmit (anatomia dhe fiziologjia e njeriut)

Përshkrimi i linjës: Përmes kësaj linje, nxënësit fitojnë njohuri, aftësi, qëndrime për lidhjet ndërmjet organizimit të qelizave në inde dhe të organizimit të indeve në organe, ku struktura dhe funksionet e organeve përcaktojnë lidhjet e tyre brenda sistemeve trupore të një organizmi, në të cilin homeostaza i lejon atij të realizojë funksionet bazë, duke përdorur faktet, modelet dhe eksperimentet.

Orët e sugjeruara: 68 orë

Nënlinjat	Objektiva
<p>Mbrojtja, mbështetja dhe lëvizja</p> <p>12 orë</p>	<p>Në përfundim të klasës së 11-të, nxënës/i,-ja duhet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë sekretin e organizimit të qelizave në inde, organe dhe sisteme organesh; • të përshkruajë ndërtimin e lëkurës si një organ kompleks, të përbërë nga epiderma, derma dhe hipoderma; • të diskutojë funksionin e lëkurës si një termostat i temperaturës – homeostaza; • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionin e sistemit mbështetës të njeriut, skeletin (skeleti i njeriut, kolona vertebrale, artikulacione, brinjë, kafka, gjymtyrët); • të shpjegojë ndërtimin e indit kockor, kockës së gjatë dhe rritjen e kockave; • të diskutojë se çfarë është osteoporoza dhe masat për parandalimin e saj; • të shpjegojë ndërtimin e muskujve dhe mekanizmin e kontraktimit të tyre; • të diskutojë si muskujt dhe sistemi kockor bashkëpunojnë për të mbështetur trupin e për të prodhuar lëvizje (kockat prodhojnë qelizat e gjakut); • të përshkruajë organet kryesore që ndodhen në brendësi të trupit të njeriut (në kokë, në gjoks dhe në bark); • të diskutojë për problemet e higjienës së lëkurës dhe të sistemit lëvizës; • të analizojë mënyrat e parandalimit të çrregullsisve dhe plagëve më të zakonshme të organeve të lëvizjes; • të përdorë fjalor shkencor terminologjik për interpretimin e ideve, procedurave dhe përgjithësimeve (si p.sh.: derma, epiderma, hipoderma, vertebrale, artikulacione, brinjë, kafka, gjymtyrët, homeostaza, indi kockor etj.); • të realizojë hartën e koncepteve për mbrojtjen, mbështetjen dhe lëvizjen;

	<ul style="list-style-type: none"> • të zgjidhë ushtrime në lidhje me ndërtimin dhe funksionin e lëkurës dhe të sistemit lëvizës.
<p>Të ushqyerit dhe tretja</p> <p>12 orë</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të diskutojë pse njeriu për të jetuar ka nevojë për t'u ushqyer, për një shumëllojshmëri substancash (proteina, sheqer, lyra, vitamina, ujë, kripëra minerale, glukozë, trigliceride, enzima) dhe dietë të ekuilibruar; • të shpjegojë sigurimin e energjisë nëpërmjet frymëmarrjes qelizore (pa reaksione); • të përshkruajë procesin e metabolizmit në organizëm (anabolizmin dhe katabolizmin); • të analizojë procesin e tretjes nëpërmjet pjesëve përbërëse të sistemit të tretjes në shndërrimin e makromolekulave të ushqimeve në molekula më të vogla, që mund të përdoren nga qeliza për energji, ripërtëritje e rritje; • të analizojë si ndodh procesi i tretjes nëpërmjet përpunimit mekanik dhe kimik; • të relatojë me shkrim dhe me gojë mbi rëndësinë e të ushqyerit dhe çrregullimet që mund të shkaktohen nga mënyra e të ushqyerit (p.sh.: diabeti, sëmundjet e zembrës, dhjamosja); • të hartojë një raport mbi konceptet e të ushqyerit të shëndetshëm, duke grumbulluar materiale nga interneti ose nga buletine shëndetësore; • të diskutojë për problemet e kujdesit për dhëmbët, obezitetin, anoreksinë, buliminë; • të përdorë fjalor shkencor terminologjik për interpretimin e ideve, procedurave dhe përgjithësimeve (si p.sh.: metabolizëm, katabolizëm, anabolizëm, përpunimi mekanik dhe kimik, dietë e balancuar, anoreksia, bolimia, obeziteti etj.); • të realizojë hartën e koncepteve për të ushqyerit dhe tretjen; • të zgjidhë ushtrime në lidhje me problemet e tretjes dhe të të ushqyerit të shëndetshëm.
<p>Frymëkëmbimi, qarkullimi dhe ekskretimi</p> <p>15 orë</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë pse kemi nevojë për oksigjen; • të analizojë ndryshimin midis frymëmarrjes qelizore dhe ajrosjes së mushkërive, si dhe ndërvarësinë midis tyre; • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionin e sistemit të frymëkëmbimit; • të përshkruajë përbërësit dhe funksionet e gjakut (gjaku, qelizat e gjakut, rruazat e kuqe, rruazat e bardha, plazma). • të argumentojë pse gjaku quhet ind lidhor; • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionimin e zembrës; • të analizojë punën e zembrës si organ automatik vetënxitës. • të shpjegojë si shpërndarja e lëndëve bëhet me anë të gjakut (qarkullimi i gjakut me anë të dy rrathëve); • të skicojë ndërtimin e zembrës dhe të rrathëve të qarkullimit të gjakut;

	<ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë ndërtimin dhe rolin e enëve të gjakut (arteriet, venat, kapilarët); • të diskutojë kuptimin dhe rëndësinë e dhurimit të gjakut. • të përcaktojë grupet e gjakut, mbështetur në elemente përcaktuese të gjakut; • të përshkruajë rolin e sistemit limfatik në mbrojtjen e organizmit (limfa, reaksione inflamatore, imuniteti, antitropa); • të diskutojë ndërtimin dhe rolin e sistemit të ekskretimit në mënjanimin e mbetjeve të metabolizmit. (veshka, nefrone, ekskretimi, filtrimi, rithithja, sekretimi); • të diskutojë për problemet e higjienës së sistemit të qarkullimit, ekskretimit dhe të frymëkëmbimit; • të hulumtojë ndikimin e përdorimit dhe abuzimit me alkool e duhan në organet dhe sistemet e organeve të trupit të njeriut, si: zemër, mushkëri, në sistemin kardiovaskular, riprodhues dhe atë imun; • të përdorë fjalor shkencor terminologjik për interpretimin e ideve, procedurave dhe përgjithësimeve (si p.sh.: faringu, laringu, trakea, bronket, bronkiola, mushkëritë, alveolat, inspirimi, ekspirimi, sistola, diastola, presioni i gjakut, veshka, nefrone, ekskretimi, filtrimi, rithithja, sekretimi, limfa, reaksione inflamatore, imuniteti, antitropa etj.). • të realizojë hartën e koncepteve për frymëkëmbimin, qarkullimin dhe ekskretimin; • të zgjidhë ushtrime në lidhje me frymëkëmbimin, qarkullimin dhe ekskretimin.
<p>Riprodhimi te njeriu</p> <p>14 orë</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionin e sistemit të riprodhimit te mashkulli; • të shpjegojë ndërtimin dhe funksionin e qelizës seksuale mashkullore (spermatozoidi = gameta mashkullore). • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionin e sistemit të riprodhimit te femra; • të shpjegojë ndërtimin dhe funksionin e qelizës seksuale femërore (veza = gameta femërore); • të analizojë si ndodh ovulacioni dhe cikli menstrual te femra; • të diskutojë për problemet e pjekurisë seksuale dhe të shtatzënisë; • të përshkruajë fazat e zhvillimit të zigotës, fetusit dhe lindjen e fëmijës. • të argumentojë rëndësinë e sensibilizimit mbi abortin, kontraceptivët dhe mbrojtjen e sigurt; • të rendisë faktorët që përcaktojnë një rrezik të mundshëm për infektimin me HIV/SIDA, SST dhe të një shtatzënie të padëshirueshme; • të analizojë faktorët që ndikojnë për zgjedhjen, përdorimin dhe

	<p>efektivitetin e kontraceptivëve, reduktimin e rrezikut ose strategji të eliminimit të rrezikut;</p> <ul style="list-style-type: none"> • të hartojë një raport mbi problemet e fekondimit <i>in vitro</i> (pllenimi artificial edhe te njeriu), duke grumbulluar materiale nga interneti ose nga buletine shëndetësore; • të diskutojë çështje që lidhen me orientimin seksual; • të hartojë një raport në grup, mbështetur në të dhënat nga interneti, mbi çështje të shëndetit riprodhues dhe seksual te femrat dhe meshkujt dhe të diskutojë rëndësinë e edukimit shëndetësor parandalues (p.sh., të bërit nga gratë e testeve të gjoksit dhe të mitrës dhe e testikujve nga burrat, për problemet tumorale); • të përdorë fjalor shkencor terminologjik për interpretimin e ideve, procedurave dhe përgjithësimeve (si p.sh.: prostata, testikula, epididima, deferent, vezore, folikula, mitra, gypi i Fallopit, trupi i verdhë etj.); • të realizojë hartën e koncepteve për riprodhimin te njeriu. • të zgjidhë ushtrime në lidhje me ndërtimin dhe funksionin e organeve riprodhuese.
<p>Sistemi nervor dhe hormonal</p> <p>15 orë</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë pse koordinimi i punës së qelizave, indeve dhe organeve për të kryer funksionet e tyre duhet të jetë i garantuar nga dy sisteme, ai nervor dhe sistemi hormonal, që kapin stimujt, i analizojnë, i përpunojnë dhe më pas dërgojnë përgjigje të përpikta (sistemi nervor dhe hormonal, neuroni, hormone, stimuj); • të shpjegojë strukturën dhe funksionin e sistemit nervor (sistemi nervor qendror e periferik); • të analizojë ndërtimin e qelizës nervore (neuroni përbëhet nga trupi, aksoni dhe dendritet), llojet dhe funksionet e tyre; • të shpjegojë pse impulsi nervor ka veti bioelektrike; • të analizojë komunikimin ndërmjet neuroneve (sinapset); • të përshkruajë ndërtimin e sistemit nervor qendror dhe të trurit në veçanti (truri, talamusi, hipotalamusi, bulbi, palca); • të analizojë ndarjet e detyrave sipas zonave trunore; • të argumentojë rëndësinë e kores së hemisferave të mëdha; • të shpjegojë ndërtimin dhe rolin fiziologjik të palcës kurrizore; • të analizojë rolin e palcës në realizimin e reflekseve; • të analizojë rolin e harkut reflektor në realizimin e lëvizjeve të pavullnetshme; • të përshkruajë ndërtimin e sistemit nervor periferik dhe funksionin e tij në realizimin e reflekseve të organeve të brendshme (sistemi nervor autonom, nervat simpatikë e parasimpatikë); • të përshkruajë ndërtimin dhe funksionin e organeve të

	<p>ndjeshmërisë (lëkura, syri, veshi), si dhe rëndësinë e tyre në bashkëveprimin e njeriut me mjedisin rrethues;</p> <ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë se hormonet janë substanca kimike aktive që mbartin informacion dhe prodhohen në gjëndrat hormonale; • të përshkruajë llojet dhe funksionimin e gjëndrave me sekrecion të jashtëm dhe të brendshëm; • të diskutojë për rolin e sistemit nervor në bashkëveprimin e organeve; • të diskutojë për rolin e drogës në dëmtimin e sistemit nervor; • të përdorë fjalor shkencor terminologjik për interpretimin e ideve, procedurave dhe përgjithësimeve (si p.sh: neuroni, hormone, stimuj, sistemi nervor qendror e periferik, gjëndra hormonale, sistemi nervor autonom, nervat simpatikë e parasimpatikë, truri, talamusi, hipotalamusi, bulbi, palca etj.); • të realizojë hartën e koncepteve për sistemin nervor dhe atë hormonal; • të zgjidhë ushtrime në lidhje me sistemin nervor dhe hormonal. • të hartojë një raport në grup, mbështetur në të dhënat nga interneti, për mundësitë e korrigjimeve të paaftësive në ndijime, mungesat më të zakonshme në hormone dhe mundësitë e trajtimit të tyre, si dhe efektet patologjike të përdorimit të alkoolit dhe të drogave të tjera.
--	--

4. KËRKESAT E ANATOMISË DHE FIZIOLOGJISË NDAJ LËNDËVE TË TJERA

Anatomi dhe fiziologji e njeriut	Kimi
<p>- Molekulat me rëndësi biologjike</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nxënës/i,-ja: • të shpjegojë konceptet: atom, element, molekulë, përbërje kimike, jon, simbol, formulë, barazim kimik, tretësirë, formula strukture, komponime të karbonit, kimi organike. • të shpjegojë konceptet: makromolekulë, monomer, polimer, monosakarid, polisakarid, disakarid, izomer, polipetid, trigliceride, fosfolipide, si dhe grupet: hidroksil, karboksil, amin dhe fosfat. • të përshkruajë formulën e glukozit, paraqitjen skematike të një aminoacidi, të molekulës së amidonit, të një zinxhiri polipeptidik si dhe të një fosfolipidi.

<p>- Nevoja për t'u ushqyer - Procesi i tretjes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të përshkruajë shpërbërjen e lëndëve organike në prani dhe në mungesë të oksigjenit; • të shpjegojë hidrolizën, pH, emulgimin e lyrave. • të shpjegojë ekuilibrat kimikë, kushtet e zhvendosjes së ekuilibrit në një kah; lëvizjen e lëndëve sipas përqendrimit.
<p>- Sistemi i frymëkëmbimit -Kontrolli i ajrosjes së mushkërive - Shpërndarja e lëndëve bëhet me anë të gjakut. - Zemra pompë e dyfishtë - Ekskretimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë ligjet e gazeve, përbërjen kimike të substancave organike dhe vetitë e tyre, si: proteina, karbohidrate, lipide, vitamina etj. • të listojë substanca që ndikojnë në veprimtarinë e zemrës, si: nikotina, morfina kodeina, lipidet, kriprat etj. • të përshkruajë vetitë e hemoglobinës, proteinave, amoniakut dhe uresë, qarkullimin e C, N₂, H₂O, nitratat, fosfatet, karbonatet.
<p>Anatomia dhe fiziologjia e njeriut</p>	<p>Fizikë</p>
<p>- Sistemi i frymëkëmbimit - Shpërndarja e lëndëve bëhet me anë të gjakut - Organet e ndjeshmërisë (syri)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • të shpjegojë se trupi i njeriut e përbërësit e tij janë si objekte fizike, që mund të maten dhe shndërrohen në rrugë të ngjashme, ashtu siç mendon një fizikan për një trup fizik; • të përshkruajë forcat shtytëse dhe ato të rezistencës.
<p>Anatomia dhe fiziologjia e njeriut</p>	<p>Arte</p>
<p>Në të gjitha linjat.</p>	<p>- të përdorë në art (vizatim), muzikë, pikturë etj. organizmin e njeriut.</p>

5. KËRKESA PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Ky program është një dokument zyrtar i detyrueshëm për t'u zbatuar nga përdoruesit e tij (mësues, autorë të teksteve etj.).

Në mënyrë që programi të zbatohet më së miri në dobi të nxënësve, përdoruesit e tij duhet të njohin thellë programin dhe kërkesat e tij.

Zbatimi i programit duhet të bëhet duke respektuar parimet e barazisë gjinore, etnike, kulturore, racore, fetare.

Objektivat e programit

Objektivat e programit janë për të gjithë nxënësit dhe janë detyrim për përdoruesit e programit. Kjo do të thotë se që të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia që të nxënë çka përshkruhet tek objektivat. Realizimi i objektivave në tema, kapituj, njësi dhe renditja e tyre është zgjedhje e lirë e zbatuesit të programit.

Orët mësimore

Programi do të zbatohet në 34 javë x 2 orë=68 orë gjithsej. Ai është strukturuar në linja që vijnë njëra pas tjetrës, por nuk do të thotë se mësimdhënia duhet zhvilluar në këtë renditje gjatë vitit shkollor.

Sasia e orëve mësimore për secilën linjë është rekomanduese. Përdoruesit e programit duhet të respektojnë sasinë e orëve vjetore të lëndës, kurse janë të lirë të ndryshojnë me 10% (shtesë ose pakësim) orët e rekomanduara për secilën linjë.

Domethënë, mësuesi mund të vendosë të përparojë më ngadalë, kur e vë re se nxënësit e tij hasin vështirësi të veçanta në përmbushjen e objektivave të kapitullit, por mund të ecë më shpejt, kur nxënësit e tij demonstrojnë një përvetësim të kënaqshëm.

Në programin e lëndës “Anatomi dhe fiziologji e njeriut” afërsisht 70% e orëve mësimore totale janë për shtjellimin e njohurive të reja lëndore dhe 30% e tyre janë për përpunimin e njohurive (gjatë vitit dhe në fund të vitit shkollor).

Përpunimi i njohurive

Përpunimi i njohurive përfshihet:

- Përsëritjen brenda kapitullit të njohurive-bazë të tij (konceptet themelore).
- Testimin e njohurive-bazë.
- Integrimin e njohurive të reja të një kapitulli me njohuritë e kapitujve paraardhës.
- Integrimin e njohurive të reja me njohuritë e lëndëve të tjera (ndonëse këto integrame do të përshkojnë zhvillimin e çdo ore mësimore, gjatë përpunimit i duhet kushtuar kohë e posaçme).
- Përsëritjen vjetore (pavarësisht nga ndarja në linja ose kapituj, lënda duhet parë si e tërë).
- Testimin vjetor (nuk është i detyruar).

Veçanërisht gjatë përpunimit të njohurive duhet t'i kushtohet kohë e posaçme kultivimit të:

- Aftësive të përgjithshme, si: e komunikimit, e menaxhimit të informacionit, e zgjidhjeve problemore, e të menduarit kritik dhe krijues.
- Aftësive të posaçme lëndore, si: përdorimit të mikroskopit, zgjidhjes së ushtrimeve ku realizohet lidhja e njohurive me jetën e përditshme, vëzhgimeve në terren etj.

- Formimit të qëndrimeve, si qëndrim etiko-social dhe punës në grupe të vogla nxënësish.

Gjatë orëve të përpunimit të njohurive, nxënësve duhet t'u krijohej mundësia të punojnë detyra tematike, projekte kurrikulare, të zgjidhin situata problemore nga jeta etj.

Pjesë e përpunimit të njohurive është rishqyrtimi vjetor, i cili ka për qëllim të nxjerrë në pah dhe të përforcojë konceptet e metodat themelore të kësaj lënde.

6. VLERËSIMI

Vlerësimi i nxënësit përshkon gjithë procesin mësimor dhe shërben për përmirësimin e këtij procesi. Vlerësimi i nxënësit nuk ka për qëllim të vetëm vendosjen e notës dhe as nuk përfundon me vendosjen e saj.

Vlerësimi në lëndën e anatomisë dhe fiziologjisë së njeriut do të fokusohet në aftësinë e zotërimit të koncepteve kyç të lëndës dhe të aplikimit të këtyre koncepteve.

Vlerësimi i aftësive do të vërë theksin në sjelljen e nxënësve në një punim shkencor, sjelljen në grup dhe aftësinë e tyre për të përdorur burime të ndryshme për marrjen e informacionit shkencor si dhe vlerësimin në mënyrë kritike të këtij informacioni.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në objektivat e programit lëndor dhe mësuesi nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënësit për ato objektiva të arritjes që nuk përshkruhen në program.

Objektiv i vlerësimit nuk janë vetëm njohuritë dhe aftësitë, por edhe qëndrimet e nxënësve, si qëndrimet etiko-sociale në përgjithësi dhe ato të bashkëpunimit me të tjerët, në veçanti.

Mësuesi zhvillon vetë e ndihmon nxënësit dhe së bashku zhvillojnë një larmi mënyrash vlerësimi.

Metodat e vlerësimit të përdorura në lëndën “Anatomi dhe fiziologji e njeriut” do të përfshijnë:

- teste me shkrim për të kontrolluar arritjet e nxënësve në lidhje me objektivat e programit,
- monitorimin e punës së nxënësve në grup,
- punët eksperimentale, raportet e punës,
- projektet, prezantimet e kërkimeve.

Vlerësimi mund të bëhet individual ose në grup, në klasë ose jashtë saj.

Mësues/i,-ja nuk e ka të detyrueshëm vlerësimin me notë të nxënësve në çdo orë mësimore. Si rregull, nxënësit dhe mësuesit duhet të bashkëbisedojnë lirshëm si partnerë rreth përvetësimit të materialeve mësimore të zhvilluara në klasë dhe mirëkryerjes së detyrave jashtë klase.

Herë pas here, mësues/i,-ja duhet të vlerësojë me notë duke ua bërë të qartë nxënësve, që në fillim, qëllimin e vlerësimit dhe kriteret e tij.

Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e nxënësve në komunikimin me shkrim dhe mund të realizohet jo vetëm me laps e letër, por edhe në rrugë elektronike.

Mësues/i,-ja vlerëson nxënës/in,-en me notë për parashtrimet me shkrim në provimet periodike me shkrim dhe në prezantimet me shkrim të punimeve të tij, të zhvilluara vetë ose në grup.

Mësues/i,-ja planifikon provime periodike me shkrim për blloqe të gjera orësh mësimore, që përbëhen nga një apo disa kapituj, të cilët i bashkojnë objektiva të ndërlidhur të të nxënësve. Në përshtatje me qëllimin e vlerësimit me shkrim, ai/ajo përdor lloje të ndryshme testesh, që nga minitestet disaminutëshe për një objektiv të veçantë të të nxënësve, tek ato njëorëshe. Planifikohen teste me alternativa ose zhvillim, detyra tematike, projekte kurrikulare etj.

Një formë e parashtrimit me shkrim nga nxënësit është dhe provimi përfundimtar. Vlerësimi do të fokusohet në aftësitë e nxënësve në lidhje me të kuptuarit dhe përdorimin e njohurive lëndore.

Portofoli i nxënës/it,-es, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve përgjatë vitit shkollor për lëndën. Portofoli i nxënës/it,-es mund të përmbajë provime me shkrim, detyra tematike, projekte kurrikulare, fotografi e produkte të veprimtarive kurrikulare. Përzgjedhjet për portofolin bëhen nga nxënës/i,-ja, ndërsa mësues/i,-ja rekomandon.

Çrregullime të diagnostikuara, si: disleksia, vështirësi të veçanta gjuhësore, p.sh., të nxënësve të ardhur rishtas nga emigracioni, merren parasysh nga mësues/i,-ja duke u mundësuar këtyre nxënësve të vlerësohen me mënyra të posaçme, përjashtuar vlerësimin me shkrim apo me gojë.